

Москаленко Л.В., студентка
Нестеренко С.В., к.т.н., доцент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

ЯКІСНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ НА КАРТАХ

Для звичайних людей, та тих, хто спеціалізується на картографуванні, геодезії, землевпорядкуванні та іншому, наявність карти є важливим елементом. Та важливим є не тільки її наявність, а й доступність та легкість сприйняття картографічного змісту.

На тематичних картах, крім основних елементів навантаження (пунсонів, значків, діаграм, кольорових та штрихованих заливок), вивчаючи які користувач проводить якісний та кількісний або порівняльний аналіз, присутні надписи. Частина їх відносяться до головних об'єктів тематичного картографування і має принципове значення [1]. В тих випадках, коли для користувача карти особливу важливість представляє порівняння картографічних показників, на якість сприйняття картографічного зображення неминучий вплив має наявність підписів, які при цьому є відволікаючим фактором. Підписані пунсони більше звертають на себе увагу і сприймаються краще. Підписи до пунсонів, що потрапляють на тонову заливку ареалу, складають ілюзії більш темного тону, а значить і більшу вагомість ареалу; ареали згущення пунсонів, а отже і підписи до них, сприймаються більш вагомо, ніж насправді. Таким чином, можна також припустити, що по карті з підписами, населення одного великого міста буде оцінено меншим, ніж сукупність кількох міст, які в сумі мають таке ж населення.

Надписи на картах органічно поєднані з конкретними об'єктами і є необхідним атрибутом карт. Саме надписи перетворюють «німе» зображення на карту і роблять її цінним джерелом інформації. Надписи на карті – це всі назви, терміни, пояснення, буквені й цифрові позначення, розміщені на карті. Розрізняють такі види підписів: географічні назви (топоніми), терміни й пояснювальні надписи. Топоніми – найменування географічних об'єктів. Терміни – надписи на карті, які позначають географічні, геологічні, соціально-економічні й інші поняття; загальні терміни іменують об'єкти за їх належністю до певного класу (море, затока, гора, вулкан тощо) [2]. Найчастіше їх вживають з власними іменами, інколи самотійно – для виділення на карті важливих об'єктів (колодязі в пустелях). Пояснювальні надписи – різноманітні якісні, кількісні, хронологічні, геодезичні та інші надписи на карті, що слугують для позначення якісних особливостей об'єктів, які не відображають умовними

знаками (позначення переважних порід лісу, матеріалу покриття доріг тощо); кількісні характеристики об'єктів (наприклад, чисельність поверхів будинків, ширина і глибина річок тощо); власні імена й назви, що не належать до географічних об'єктів (наприклад, прізвища капітанів і назви кораблів, подані уздовж маршрутів експедицій).

Загальні терміни та деякі інші пояснювальні надписи нерідко подають скорочено з метою зменшення завантаження площі карти, про що вказують у легендах або в поясненнях до карти.

Усі надписи на картах подають за певними правилами. Надписи назв географічних об'єктів точкової локалізації (наприклад, населених пунктів) найчастіше розташовують праворуч від умовного знаку паралельно до північної рамки карти або паралелей картографічної сітки. Надписи об'єктів лінійної протяжності (наприклад, річок) подають уздовж їх зображення. Надписи назв великих водних басейнів, островів, держав та інших об'єктів зі значною площею розміщують у напрямку найбільшої їх протяжності, найчастіше зі збільшеними інтервалами між літерами, різними картографічними шрифтами. Шрифти різняться за характером написання літер і цифр, розміром (висотою), накресленням (курсивні), нахилом, зміною ширини проміжку між літерами, кольором тощо. Рисунок і колір шрифту передають якісні відмінності об'єктів карти, а його розмір – кількісні показники [3]. Згідно наказу № 282 міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Правил написання українських географічних назв на картах та інших виданнях» від 29.07.2014 р. українські географічні назви на картах та в інших виданнях передаються літерами латинського алфавіту, географічні терміни та інші слова можуть дослівно перекладатися англійською мовою.

Дослідивши всі проблеми, які постали під час розгляду даного питання, можна дійти висновку, що при раціональному використанні місця на карті і при дотриманні правил побудови і нанесення елементів навантаження, можна досягти якісного відображення географічних об'єктів на карті.

Література

1. Исаев И. А. Влияние подписей на качество восприятия картографируемой информации. Журнал "Геодезия и Картография". 2008. №5. С. 35–38.
2. Лозинський В.В., Андрейчук Ю.М. Картографо-топографічний словник-довідник / ред. І.П. Ковальчук. Київ: НУБіП України; Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2014. 253 с.
3. Стандартизація географічних назв. ДНВП «Картографія». URL: <https://kartographia.com.ua/standardization-of-geographical-names/> (дата звернення 20.05.2019).